

Východočeská zoologická zahrada · safari Dvůr Králové n.L.

VÝROČNÍ ZPRÁVA 1993

The Annual Report

Zoological Garden Dvůr Králové, Czech Republic

Historie chovu nosorožců ve Východočeské zoologické zahrádě Dvůr Králové n.L.

Breeding of Rhinos at Zoological Garden Dvůr Králové n.L.

Dana Holečková, Zdeněk Vondra, Jan Žďárek

ÚVOD

Nosorožci - původní obyvatelé dvou kontinentů - jsou velmi ohroženou skupinou zvířat. Celkový počet jedinců pěti dnes žijících druhů nedosahuje ani 12 tisíc a prakticky všem formám hrozí vyhubení. Nejpočetnější je jižní poddruh bílého nosorožce, nejvzácnější severní čítající pouhých 31 kusů v přírodě a 9 kusů v zajetí (POOSE 1993). Velmi kritická je situace i s nosorožcem javským, který není v zajetí vůbec chován a jehož divokou populaci tvoří méně než sto zvířat.

DRUH Species	DIVOKÁ POPULACE Wild population	POPULACE V ZAJETÍ Captive population	POPULACE V EVROPĚ European population
Nosorožec dvourohý <i>Diceros bicornis</i> Black rhino	< 2400	210	57
Nosorožec tuponosý - jižní <i>Ceratotherium simum simum</i> Southern White rhino	5700	630	210
Nosorožec tuponosý - severní <i>Ceratotherium simum cottoni</i> Northern White rhino	31	9	6
Nosorožec indický <i>Rhinoceros unicornis</i> Great Indian rhino	2000	123	32
Nosorožec javský <i>Rhinoceros sondaicus</i> Javan rhino	< 100	0	0
Nosorožec sumátránský <i>Dicerorhinus sumatrensis</i> Sumatran rhino	850	24	2
CELKEM Total	< 11.100	1.000	307

Samice Nandi a Nandi - severní forma nosorožce tuponosého (*C. cottoni*) - Foto: D. Holečková

HISTORIE CHOVU

První nosorožce získala Ve ZOO v sedmdesátých letech dovezením jedinců odchycených ve volné přírodě. Z Afriky přišlo 32 zvířat v letech 1970 - 1975, dalšími jedinci pocházejícími z různých zoo světa byl chov průběžně doplňován. V roce 1980 byl importován první nosorožec indický, poslední o 10 let později.

Nosorožec dvourohý (*Diceros bicornis michaeli*)

V letech 1970 - 1974 bylo z Afriky dovezeno 13 (4,9) nosorožců dvourohých neboli černých. Později byla skupina doplněna třemi nepřibuznými samci z důvodů získání nové krve.

Přehled importovaných nosorožců dvourohých do ZOO Dvůr Králové n.L. k 31.12.1983

List of Black rhinos imported to Dvůr Králové Zoo by 31 December 31, 1983

Č. No.	Pohl. Sex	Jméno Name	Mem.Č. Sth.No.	Příchod Arrival	Narození Birth	Odchod Departure	Úhyn Death	Reprodukční Breeding
1	M	LORD	169	22.8.1971 Kenya, Afrika	1970 Kenya	22.6.1972 Jacksonville		- (+ Jacksonville)
2	M	KEN	170	22.8.1971 Kenya, Afrika	1970 Kenya		8.11.1979 hemolytická nemoc	+
3	M	MURRAY	171	22.8.1971 Kenya, Afrika	1969 Kenya	29.10.1971 Wrocław		- (+ Zurich)
4	M	KING	172	22.8.1971 Kenya, Afrika	1968 Kenya	23.4.1983 Zürich	22.4.1978 zranění stěv	+ / - ?
5	F	ZINA	173	22.8.1971 Kenya, Afrika	1967 Kenya		26.6.1978 hemolytická nemoc	-
6	F	ELSA	174	22.8.1971 Kenya, Afrika	1970 Kenya		7.4.1978 hemolytická nemoc	+
7	F	JIMMI	175	22.8.1971 Kenya, Afrika	1969 Kenya			+
8	F	LENKA	176	22.8.1971 Kenya, Afrika	1968 Kenya	22.6.1972 Jacksonville	17.4.1982 Columbus	-
9	F	TUTY	177	22.8.1971 Kenya, Afrika	1968 Kenya		24.5.1978 hemolytická nemoc	-
10	F	JARČA	178	22.8.1971 Kenya, Afrika	1969 Kenya			+
11	F	SAHI	217	26.6.1974 Afrika	1972 Afrika	23.4.1983 Zürich		+
12	M	ADIDO	216	2.7.1974 Afrika	1970 Afrika	20.4.1976 Lešná	31.1.1978 Lešná	-
13	F	SATARA	218	2.7.1974 Afrika	1970 Afrika	20.4.1976 Lešná	24.4.1981 úřední kolapa	-
14	M	ISIS	268	17.11.1978 Cincinnati, USA	1.11.1977 Cincinnati			+
15	M	MAHU	277	1.10.1992 Magdeburg, BRD	23.1.1979 Magdeburg			+
16	M	CODY	260	10.12.1992 Berlin, BRD	20.5.1975 Sydney			+

Zvířata importovaná v roce 1971 (4,6) se dobře adaptovala na zajetí. Ihned následujícího roku byl prodán pár (Lord, Lenka) do Anglie a koncem roku 1974 deponován samce Murray do Zoo Wrocław a dodán pár (Aldo, Satara) do Zoo Lešná. Zbylí dva samci (Ken a King) začali s dospíváním pářit - samice Elsu, Tuty a Sabi, Ken navíc Zinu a Jimmi. První mládě - samice Elvira se narodila v roce 1977 a další dvě v následujících 15-ti měsících. Protože zpočátku žili oba samci a samice v jedné skupině není známo, který z nich je otcem Elviry, protože její matka Elsa byla jednoho dne (20.7.1976) pářena jak Kenem tak Kingem.

Rozvlečení se chov byl přerušen sérií úhynů v letech 1978 - 1981, kdy zemřelo 6 (2,4) nosorožců. První uhynula matka Elviry - Elsa a během dalších dvou měsíců ještě chovný

samec King a samice Zina a Tuty - poslední vzhledem k páření možná i březí. Druhý chovný samec uhynul v následujícím roce. Tím byla na 5 let zastavena reprodukce tohoto druhu, neboť ve VěZOO zůstaly jen 3 pohlavně dospělé samice (Jimmi, Jarča a Sabi) a nedospělý samec Isis importovaný z USA. Proto byla dovezena zpět samice Satara ze Zoo Lešná, kde uhynul její druh Addo. Satara však také uhynula v roce 1981. Tím se našťestí serie ztrát zastavila. Úhyny souvisely s rozvojem hemolytické anémie, některá zvířata uhynula přímo na ni, další dvě (King a Satara) nepřežila imobilizaci, avšak byla již delší dobu nemocná (VÁHALA, 1990).

Jalmitile dospěl samec Isis, zvaný pářit - jednak dovozovou Jimmi, pak mladé ve Dvoře narozené samice Elvíru a Sali. Jediná samice, která nerodila, protože nebyla vůbec pářena, byla samice Jarča. Isis vystřídal koncem osmdesátých let mladí samci Eli a Jimm. Po několikaletém úsilí se podařilo zapojit do reprodukce i samici Jarču, která ve 22 letech věku porodila své první mládě v závěru roku 1992.

Samice nosorožce dvourohého Sali (*D. bicornis michaeli*)

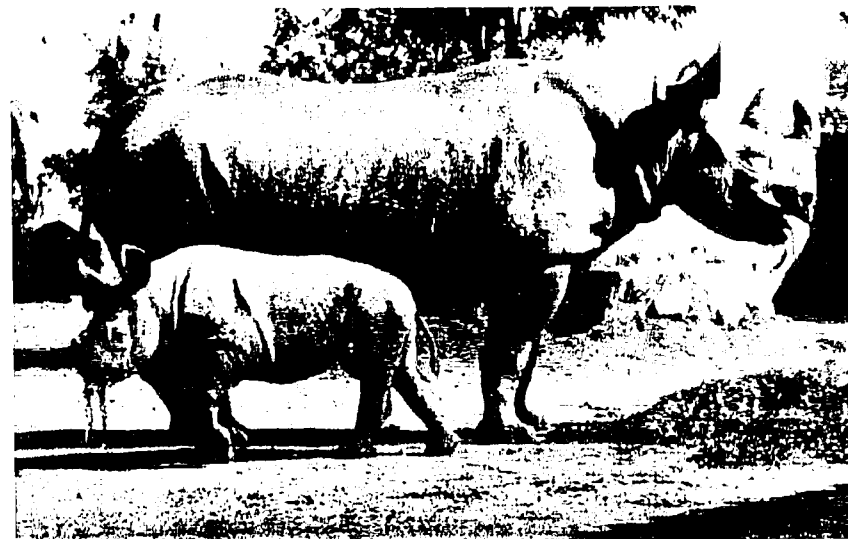
Foto: D. Holešková

Porody nosorožců dvourohých v ZOO Dvůr Králové n.L. k 31.12.1993
Births of Black rhinos in Dvůr Králové Zoo by December 31, 1993

C. No.	Pohl. Sex	Jméno Name	Narození Birth	Hem.č. Sub.No.	Matka Mother	Otec Father	Odechod Export	Úhyn Death	Rozeníváni Breeding
1	F	ELVIRA	2.10.1977	244	Elisa	Ken/King			
2	F	SALI	5.7.1978	282	Sabi	Ken			
3	M	JIMM	18.3.1979	283	Jimmi	King			
4	M	ILI	15.5.1984	386	Elvira	Isis	1.10.1992 Magdeburg		
5	F	JESSI	8.12.1984	387	Jimmi	Isis			
6	M	SADQ	26.8.1986	388	Sali	Isis	18.10.1989 Atlanta		
7	M	JOS	21.5.1989	391	Jimmi	Isis	19.11.1990 London		
8	F	SANY	1.10.1989	417	Sali	Isis	4.9.1991 Hannover		
9	F	EIMI	24.8.1990	431	Elvira	Isis			
10	M	JACOB	23.6.1991	438	Jessi	Eli			
11	M	JASPER	13.9.1991	450	Jimmi	Isis	6.10.1993 Ispazag		
12	F	SARA	24.2.1992	481	Sali	Jimmi			
13	F	ETNA	8.12.1992	455	Elvira	Jimmi			
14	F	JAGA	14.12.1992	456	Jarča	Jimmi			

V roce 1992 byli dovezeni dva zcela nepříbuzní samci. Mabu, jehož rodiče jsou import z Afriky, odchovaný v německé Zoo Magdeburg a Cody narozený v Sydney v Austrálii - jediný potomek importovaných rodičů. Mabu byl v té době 13-ti letý a Cody dokonce 17-ti letý. Oba byli do té doby bez potomků a Cody dokonce nikdy nepářil, a to ani v ZOO Berlin, kde pobýval od roku 1988. Oba samci se začali ve VěZOO pářit, a to Mabu se samicí Jimmi a Jessi a Cody se samicí Sali. U všech třech samic byla potvrzena březost a porody jsou očekávány v roce 1994.

Celkem bylo dovezeno 16 (6.10) jedinců, z nichž trvale odešlo do jiných zoologických zahrad 5(3.2) kusů. Ze zbylých zvířat 6 uhynulo. Zdravotní problémy z let 1978-81 se podařilo zvládnout a od té doby neuhynul žádný jedinec. Všechna dospělá zvířata se rozmnožují. Do konce roku 1993 se narodilo 14 mláďat a všechna se podařilo odchovat, poslední dokonce uměle (VÁHALA et al. 1994).

Čtyřměsíční Jacob a matka Jessi - nosorožec dvourohý (*D. bicornis michaeli*)

Foto: I. Hušter

Perspektivy chovu nosorožců dvourohých

Stav v roce 1993

Status of Black rhinos in 1993

Pohl. Sex	Jméno Name	Hem.č. Sub.No.	Rok narození Birth	Věk 1993 Age	Počet mláďat No. of youngs	Rok porodu Year of parturition	Poznámka Remarks
F	JIMMI	175	1969	24	4		1993 je březí (pregnant)
F	JARČA	178	1969	24	1	1992	1993 s mláďetem (with young)
M	ISIS	268	1977	16	7		
M	MABU	277	1979	14	0		1993 pářil Jimmi, Jessi (mated)
M	CODY	260	1975	18	0		1993 pářil Sali (mated)
F	ELVIRA	174	1977	16	3	1984, 1990, 1992	1993 koj (lactating)
F	SALI	282	1978	15	3	1986, 1989, 1992	1993 je březí (pregnant)
M	JIMM	283	1979	14	3		
F	JESSI	387	1984	9	1	1991	1993 je březí (pregnant)
F	EIMI	431	1990	3	-		subadult (subadult)
M	JACOB	438	1991	2	-		v nabídce (surplus)
F	SARA	481	1992	1	-		v nabídce (surplus)
F	ETNA	455	1992	1	-		1993 s matkou (with mother)
F	JAGA	456	1992	1	-		1993 s matkou (with mother)

K 31.12.1993 tvoří chovnou skupinu 4 samci a 5 samic, z nichž jsou 3 březí. Ostatní zvířata jsou mláďata určená pro jiné zoo či do chovu ve VŽZOO. V současné době má naše zoo největší chovnou skupinu černých nosorožců na světě.

Páření nosorožců dvourohých (*Diceros bicornis michnei*) - Cody a Elvira

Foto: D. Holečková

Nosorožce tuponosý - jižní forma (*Ceratotherium simum simum*)

Jižní forma tuponosého (či širokohulského či bílého) nosorožce byla získána odchycem v Africe. V letech 1970-73 bylo dovezeno 13 (4,9) jedinců pocházejících z Umfolozí v Jihoafrické republice. V karanténě uhynul pouhých 12 dní po příchodu samec Faru na zranění vzniklá při transportu, ostatní zvířata se adaptovala na podmínky zajetí bez problémů. Pár z posledního transportu (Natal, Uzima) byl po roce prodán - samec do Ostravy a samice firmě Demmer. V roce 1977 přišly samice Šmudla, která byla do VŽZOO nejprve deponována od firmy Demmer, později vyměněna za prvního odchovaného bílého nosorožce - samičku Fatty.

Přehled importovaných nosorožců tuponosých - jižní formy do ZOO Dvůr Králové n.L. k 31.12.1993
List of Southern White rhinos imported to Dvůr Králové Zoo by December 31, 1993

Č. No.	Pohl. Sex	Jméno Name	Přím.Č. Sub.No.	Příchod Arrival	Narození Birth	Odehod Departure	Úhyn Death	Reprodukční Breeding
1	M	JAR	110	2.6.1970 Umfolozí, JAR	1968 Umfolozí	12.7.1979 Letná		
2	F	ZUZI	112	2.6.1970 Umfolozí, JAR	1966 Umfolozí	17.7.1979 Letná		
3	F	EDITH	113	23.6.1970 Umfolozí, JAR	1966 Umfolozí	8.6.1976 Liberec 12.3.1983 Káhira, Egypt		
4	F	SÁŠA	114	23.6.1970 Umfolozí, JAR	1966 Umfolozí	19.11.1980 Ústí n.L.		(+ Ústí n.L.)
5	M	DAN	111	18.10.1970 Umfolozí, JAR	1965 Umfolozí	4.12.1980 Ústí n.L.		

Č. No.	Pohl. Sex	Jméno Name	Přím.Č. Sub.No.	Narození Birth	Přím.Č. Sth. No.	Matka Mother	Otec Father	Odehod Export	Úhyn Death
6	F	VANJA	115	18.10.1970 Umfolozí, JAR	1967 Umfolozí	27.4.1979 Gelsenkirchen 7.8.1979 Al Ain		8.11.1981 Al Ain	
7	F	DINAH	208	31.8.1972 Umfolozí, JAR	1970 Umfolozí	30.10.1974 Ostrava			
8	F	ZAMIA	209	31.8.1972 Umfolozí, JAR	1970 Umfolozí	19.11.1980 Ústí n.L.			
9	F	TESSA	210	31.8.1972 Umfolozí, JAR	1970 Umfolozí	1.10.1980 Wrocław, Polsko			+
10	F	FAITH	211	31.8.1972 Umfolozí, JAR	1970 Umfolozí	29.10.1980 Ratibice, Polsko			+
11	M	NATAL	371	9.7.1971 Umfolozí, JAR	1971 Umfolozí	30.10.1974 Ostrava			
12	F	UZIMA		9.7.1971 Umfolozí, JAR	1972 Umfolozí	12.11.1974 fa Demmer			
13	M	FARU		31.5.1972 Umfolozí, JAR	1972 Umfolozí			12.6.1972 trauma	
14	F	ŠMUDLA	307	5.10.1977 Demmer, Langaia	1973 Afrika	1.10.1980 Wrocław, Polsko		4.12.1985 Wrocław	
15	M	FRANKIE	127	24.8.1990 Koba, BRT	14.1.1969 Pretoria				
16	F	SANNI	199	24.8.1990 Koba, BRT	1966 I osekopdam park				
17	M	DORAN	970	21.4.1991 Ústí n.L.	13.1.1991 Ústí n.L.				

Zpočátku byla zvířata držena všechna pohromadě, později byl ze skupiny oddělen samec Joe. Zbylý samec Dan pářil či se pokoušel pářit několik samic (Faith, Tessu, Sašu, Zambu.) První mládě se narodilo již v roce 1976, avšak záhy uhynulo na vnitřní zranění. K porodu totiž došlo ve skupině a mládě bylo ušlápnuto. Jeho matka samice Faith znovu zabřezla a o 2 roky později porodila prvního tuponosého nosorožce odchovaného ve VŽZOO. Ve stejném roce měla mládě i samice Tessu. Tentokrát byly samice nás odděleny a odchov proběhl bez problémů.

Porody jižní formy nosorožců tuponosých v ZOO Dvůr Králové n.L. k 31.12.1993
Births of Southern White rhinos in Dvůr Králové by December 31, 1993

Č. No.	Pohl. Sex	Jméno Name	Narození Birth	Přím.Č. Sth. No.	Matka Mother	Otec Father	Odehod Export	Úhyn Death
1	M	FALI	15.8.1975		Faith	Dan		15.8.1976 ruptura pl. vykrvácení
2	F	FATTY	4.4.1978	880	Faith	Dan	26.7.1979 Vezuprem, Maforudko	
3	M	IFNY	19.12.1978	881	Tessu	Dan	1.10.1980 Wrocław, Polsko	

Fali - první nosorožec narozený ve VŽZOO - uhynul na vnitřní zranění

Foto: archiv J. Grulich

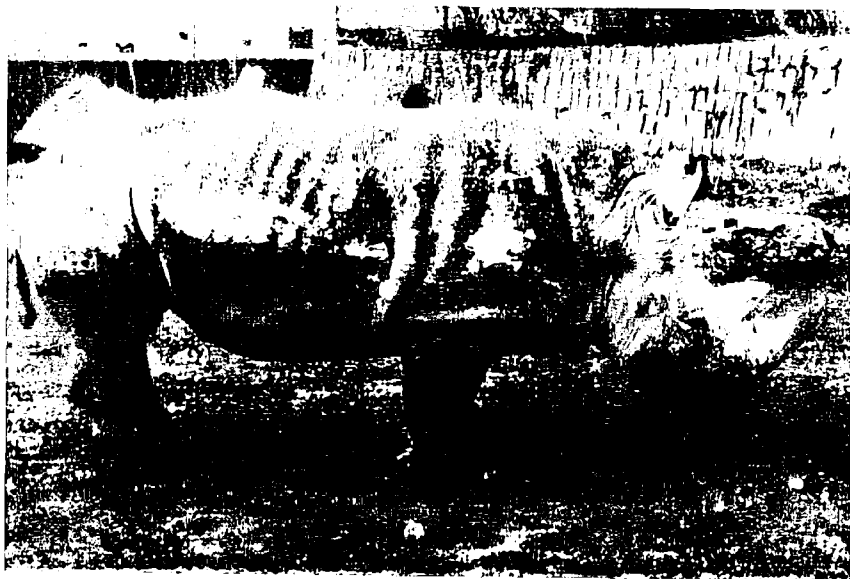
Nadějně se rozvíjející chov byl zrušen z důvodu uvolnění chovných kapacit pro vzácnou severní formu stejného druhu, která byla dovezena v roce 1975. Proto byla všechna zvířata v letech 1979-80 přemístěna do jiných zoologických zahrad.

Další jižní nosorožci byli dovezeni až v roce 1990 (deponace ze ZOO Köln), a to 21-letý samec Finakle a 24-letá samice Sami, kteří byli využíváni v programu k povzbuzení sexuální aktivity posud nechovených jedinců severní formy.

Posledním bílým nosorožcem je samec Doran pocházející z chovu Zoo Ústí n.L. (matka Saša a otec Dan), jenž je ve VŽZoo pouze deponován vzhledem k nedostatku místa v rodné zoo do doby jeho prodeje.

Perspektivy chovu jižní formy nosorožce tuponosého

S chovem této formy se ve VŽZOO nepočítá. Všichni tři dnes v zoo žijící jedinci jsou majetkem jiných zoologických zahrad a budou odvezeni do dalších zařízení.

Samice Sami - jižní forma nosorožce tuponosého

Foto: D.Holčáková

Nosorožce tuponosý - severní forma (*Ceratotherium simum cottoni*)

Severní forma bílého nosorožce byla získlá odehytem v Sudánu a dovezena v roce 1975. Skupinu tvořili 2 samci (Súdán a Saút) a 4 samice. K nim byla o dva roky později přidána samice Nasima pocházející z Ugandy, která přišla již březí ze Zoo Prescot v Anglii. Jelikož v této zoo byla Nasima chována ve skupině jižních tuponosých nosorožců, mládě které se narodilo necelé tři měsíce po jejím příchodu je křížencem obou poddruhů (samice Nási).

Přehled importovaných nosorožců tuponosých - severní formy do ZOO Dvůr Králové n.L. k 31.12.1993

List of Northern White rhinos imported to Dvůr Králové Zoo by December 31, 1993

Č. No.	Publ. Sex	Individ. Name	Plam.Č. Sub.No.	Příchod Arrival	Narození Birth	Odehod Departure	Úhyn Death	Rezanec-Javlní Breeding
1.	M	SÚDÁN	872	19.9.1975 Súdán, Afrika	1978 Súdán			+
2	M	SAÚT	878	19.9.1975 Súdán, Afrika	1972 Súdán	14.10.1989 San Diego		+
3	F	NOLA	874	19.9.1975 Súdán, Afrika	1974 Súdán	14.10.1989 San Diego		-
4.	F	NÚRÍ	875	19.9.1975 Súdán, Afrika	1978 Súdán		4.1.1992 kolaps - trauma	-
5	F	NÁDÍ	876	19.9.1975 Súdán, Afrika	1972 Súdán	14.10.1989 San Diego		-
6	F	NESÁRÍ	877	19.9.1975 Súdán, Afrika	1972 Súdán			-
7	F	NASIMA	861	27.8.1977 Prescot, Anglie	1975 Uganda		28.6.1992 kolaps	+
8	M	BEN	19	27.8.1960 London, Anglie	1980 Afrika		28.6.1990 euthanasie	-

Samice severní formy nosorožce tuponosého Nasima (*C. simum cottoni*)

Foto: D.Holčáková

Samice Nasima pak rodila pravidelně a zájem o ni jevíli oba samci. Otcem prvního mláděte severního poddruhu (samčeka Sami) byl Saút, ostatních 3 mláďat (samčeků) Súdán. Poslední mládě Nasima bohužel potratila několik měsíců před porodem (VÁHALA 1993). Samu Nasimu uhynula v roce 1992. Ostatní samice nebyly až na sporadické pokusy pářeny. Od roku 1985 byl proto zahájen výzkum cyklů samic a série pokusů o zapojení do reprodukce dalších zvířat. Bylo zjištěno, že vzhledem k tomu, že samice nebyly pářeny, došlo ke zbytnění hymenu a samice prakticky necyklovaly. Byly proto medikamentálně stimulovány a u některých byl hymen uměle perforován při imobilizaci.

Posledním severním bílým nosorožcem, který přišel do VŽZOO v roce 1986 z Londýna byl starý (tehdy 36 let) samec Ben. Jednalo se o pokus s jeho zapojením do chovu. Byl spojen s Nasimou i se skupinou, avšak páření již nebyl schopen. Ben byl utracen pro vysoké stáří ve svých 40 letech, když již nemohl ani vstát a chodit.

Porody nosorožců tuponosých - severní formy v ZOO Dvůr Králové a.L. k 31.12.1993
Births of Northern White rhinos in Dvůr Králové Zoo by December 31, 1993

Č. No.	Pohl. Sex	Jméno Name	Narození Birth	Plém.č. Sth.No.	Matka Mother	Otec Father	Odechod Export	Úhyn Death
1	0.1	NASI	11.11.1977	476	Nasima	C. a. Summ		
2	1.0	SUNI	8.6.1980	630	Nasima	Smít		
3	0.1	NABIRÉ	15.11.1983	789	Nasima	Súdán		
4	0.1	NÁJIN	11.7.1989	943	Nasima	Súdán		
5	0.1		18.7.1991		Nasima	Súdán		potrat abortus

Vzhledem ke skutečnosti, že stavy severní formy bílého nosorožce rapidně poklesly a poddruhu hrozí vyhubení, navázala VŽOO mezinárodní spolupráci s Wild Animal Park v San Diegu v USA, kde mají výborné výsledky s reprodukcí jižní formy tohoto druhu. Proto byla v roce 1989 odeslána do San Diega 3 zvířata (Smit, Nola a Náď), s cílem pokusit se v klimaticky velmi příznivém prostředí zapojit je do reprodukce. Ve Dvůře Králové pítom pokračoval výzkum a série pokusů o vyvolání říje samic. U všech samic se již několik let odebírají vzorky trusu a moče pro zjištění cyklu či březosti a jsou jim podávány prostředky vyvolávající říji (VÁJALA et al. 1993).

Skutečně se podařilo vyvolat říji u samic Nesáří a Nabiré. Nabiré byla pářena Súdánem a Nesáří opakovaně samcem Suni. Žádná ze samic však do konce roku 1993 nezařezla.

Celkem bylo dovezeno 8 zvířat, z nichž 3 již nežijí. Odechována byla 4 mláďata od jedné samice, z nichž první je poddruhový křížence.

Plémění severní Sumi x Nesári 5.8.1993 (C. Summ. cotton)

Foto: J. Šulc

Perspektivy chovu severní formy nosorožce tuponosého

V současné době drží VŽOO 6 zvířat. Pět je dospělých - 2 samice (1 z odchytu a 1 z odchovu) a 3 samice (1 z odchytu a 2 odchovné), z toho je samice Nasi křížence severní a jižní formy. Poslední samice (Nájin) není ještě pohlavně dospělá. Opakovaně páření Sumiho a Nesári je příslibem do budoucnosti a odrazem několikletého snužení o zapojení posud nechovených zvířat do reprodukce. Velkou nadějí je i mladá samice Nájin, která bude v příštím roce značkována do skupiny samic.

Rovněž budeme nadále spolupracovat a jednat s Wild Animal parkem v San Diegu o dalším postupu v chovu deponovaných zvířat, neboť se ani v letošním roce nepáříli. Pokud u nich nedojde ani v roce 1994 k sexuální aktivitě, uvažujeme o jejich návratu zpět do VŽOO.

Stav v 1993

Status of Northern White rhinos in 1993

Pohl. Sex	Jméno Name	Plém.č. Sth. No.	Rok nar. Birth	Věk Age	Počet oddát No. of youngs	Poznámka Remarks
M	SUDÁN	372	1973	20	3	1991 pářil Nabiré (mated)
F	NESÁŘI	377	1972	21		Páření 1992, 1993 (mated)
F	NASI	476	1977	16		Nikdy nebyla pářena (never mated)
M	SUNI	630	1980	13		1992-93 pářil Nesári (mated)
F	NABIRÉ	789	1983	10		Páření 1991 (mated)
F	NÁJIN	943	1989	4		Mláďa, potrat nezvyklé (miscarriage)

Nosorožec indický (*Rhinoceros unicornis*)

Prvním indickým nosorožcem ve VŽOO byl samec Dvityla dovezený v roce 1980 ze ZOO Stuttgart. O rok později přibyla samice Numa, která je jeho mladá sestra. Jakmile oba pohlavně dospěli začali se pářit.

Přehled importovaných nosorožců indických do Zoo Dvůr Králové k 31.12.1993
List of Indian Rhinos imported to Dvůr Králové Zoo by December 31, 1993

Č. No.	Pohl. Sex	Jméno Name	Plém.č. Sth.No.	Příchod Arrival	Narození Birth	Odechod Departure	Úhyn Death	Reprodukcí Breeding
1	M	DVITYLA	96	13.8.1980 Stuttgart	21.9.1977 Stuttgart	11.6.1992 Singapore	8.7.1998 Singapore	+
2	F	NUMA	96	22.7.1981 Stuttgart	13.9.1979 Stuttgart			+
3	M	ROPEN	145	17.11.1990 Whipnade	8.5.1988 Whipnade			

První mládě nosorožce indického (R.unicornis) Nely nebyla schopna pít od matky

Foto: J. Schreiber

Porody nosorožců indických v Zoo Dvůr Králové k 31.12.1993
Births of Indian rhinos in Dvůr Králové Zoo by December 31, 1993

C. No.	Pohl. Sex	Jméno Name	Narození Birth	Plenič. Sth.No.	Matka Mother	Otec Father	Odkhod Export	Úmrtí Death
1	0.1	NELLY	14.1.1986	167	Numa	Dvityia		27.3.1986
2	1.0	NIM	4.11.1987	141	Numa	Dvityia	9.11.1989 Liberec	

První mládě (samice Nelly) se narodilo začátkem roku 1986. Ačkoli porod proběhl bez problémů, Nelly nebyla schopna pít od své matky. Zdroj potravy hledala na zemi a odmítala zvednout hlavu. Nepomohlo ani přistěrkování k matce. Druhý den proto musela být odebrána k umělému odchovu, který se zpočátku vyvíjel velmi dobře. Avšak ve věku 44 dní Nelly uhynula na klostridiovou infekci střev. Poprvé byla vážena 4. den (59 kg), v den úhynu měla již 93 kg. Za 40 dní odchovu přibyla průměrně 0,85 kg denně.

Druhé mládě - sameček Nim se narodil o necelé 2 roky později a byl bez problémů odchovávatelou.

Vzhledem k tomu, že choťný pár byli čistí sourozenci byl k Numě deponován nepřibuzný samec Ropen ze ZOO Whipsnade v Anglii. Dvityia byl proto exportován do Singapuru, kde ale bohužel záhy uhynul.

Perspektivy chovu nosorožců indických

Dnes drží VěZOO perspektivně geneticky vhodný pár. Samice Numa je plodná, samec Ropen zatím ale nepáří, neboť není pohlavně dospělý.

ZÁVĚR

Od roku 1970 bylo dovezeno 44 (19,25) nosorožců tří druhů a čtyř poddruhů. Všechny formy se podařilo rozmnožit. Narodilo se včetně jednoho potratu 24 (10,14) mláďat, z nichž bylo úspěšně odchováno 21 (9,12) jedinců. Do jiných zoologických zahrad odešlo 30 (14,16) zvířat, z toho 8 (6,2) narozených ve VěZoo. Za celé 23 leté období chovu uhynulo 13 (5,8) nosorožců včetně 3 (1,2) mláďat. Do reprodukce se zapojilo 14 (8,6) importovaných a 7 (2,5) odchovaných nosorožců.

Současná kolekce je tvořena 25 (10,15) jedinci. Z toho je 14 (5,9) nosorožců dvourohých, přičemž všechna adultní zvířata (4,5) se množí, takže VěZoo drží nejpočetnější chovnou skupinu nosorožců černých na světě. Ještě cennější je největší skupina severní formy nosorožce tuponosého držená v zajetí - pár odchytových zvířat a 1,3 odchované jedince. Další 3 (1,2) kusy jsou přitom deponovány do San Diega.

LITERATURA

ROOSE Thomas J., 1993: Rhino Global Captive Action Plan. SBCG, Minneapolis, USA.

International Studbook of African rhinoceros 5., 1.1.1993

VÁHALA Jiří, 1990: Brief analysis of veterinary care of Black rhinoceros (Diceros bicornis) at Dvůr Králové Zoo. Verh. ber. Erkr. Zootiere 32: 261-275.

VÁHALA Jiří, ŠPÁLA Petr, SVITÁLSKÝ Miroslav, 1993: Maintaining and breeding the Northern white rhinoceros Ceratotherium simum cottoni at Dvůr Králové Zoo. Int. Zoo Yb. 32: 16-20.

VÁHALA Jiří, 1993: Vaginal and cervical prolapse in a female Northern White rhinoceros Ceratotherium simum cottoni. Proc. Symp. "Capture, Care and Management of Threatened Mammals". Skukuza, Kruger National Park: 21-24.

VÁHALA Jiří, VONDRA Zdeněk, KOBER Martin, PETR Zdeněk, 1994: Hand-rearing of Black rhinoceros (Diceros bicornis). Int. Zoo Yb., in press.

SUMMARY

The history of keeping three rhino species in four subspecies in Dvůr Králové Zoo is surveyed. In the course of 1970 - 1993 in total 44 (19,25) rhinos were imported and 24 (10,14) were born, 30 (14,16) of them were exported abroad. Only 13 (5,8) individuals including 3 (1,2) young died in this period. Total 21 (10,11) rhinos bred including 7 (2,5) animals, which were born in Dvůr Králové (see tables in text).

Dvůr Králové Zoological Garden keeps the largest breeding group Black Rhinos (4,5 adult breeding animals) and the largest group of Northern White Rhinos in captivity. Total 3 (1,2) young Northern White Rhinos were successfully reared and 1 (0,1) hybrid C.s.simum x C.s.cottoni - in this case mother arrived pregnant from an other zoo (Prescot, England). All 14 (6,8) Black Rhinos young were successfully reared, the latest of which as hand-reared.

Samec Saút - severní forma tuponosého nosorožce (C.simum cottoni)

Foto: D. Holčkové

Poděkování:

Autoři děkují za připomínky k rukopisu MVDr. Jiřímu Váhalovi a za poskytnutí některých materiálů Jiřímu Grulichovi.